

کۆشتارا گوندی دهکان ل ۱۸ ی تهباخا ۱۹۶۹: د بیرئانینی خه لکی وی دا

م. هوژین مسعود گاهر

رێقه بهریا پهروهردا دهوک

hujeen87@gmail.com

پوخته

دهه می سه ره لدان و شوره شان دا قوربانی هه نه، و ب درێژاهیا شوره شا ئیلونی (۱۹۶۱-۱۹۷۰) ژ ی وه کی هه می شوره شین جیهانی زۆر جارن خه لکی سڤیل بووینه قوربانی وان هیرشین حکومه تا عیراقی ئه وین هاتینه ئه نجام دان، لی ئه ف جاره یا جودایه ژ هه می قوربانی و ده ستداین بهری خو ژ بهرکو خه لکی سڤیل یین گوندی دهکان د شکه فتی دا ب ساخی دهینه سوتن و خه ندقاندن.

دڤی ئه کولینی دا دئ به رسفا چه ندین پرسیا را هیته دان ژوان، ئه گه رین په یدا بوونا ئی کۆشتاری چبوون؟ زیانین ئی کۆشتاری چ بوون ژ هه می لایان فه و کارتیکرنا وی ل سه ر ده فه ری تا نوکه؟ چه دیمه ن ماینه د می شکی قورتالبووین ئی کۆشتاری؟ هیزا ئاکری و شیخان چه هه ولدان کرن وه ک توله سه ندن ژ کۆشتاری؟ سه رکردایه تیا شوره شا ئیلونی چه هه ولدان کرن بۆ ده نگفه دانا کۆشتاری؟

په یقین کلیدار: کۆشتار، دهکان، چیاپی بئ خیری، قوربانی، پێشمه رگه، بیردانکا خه لکی، چه ته (جاش).

پېشەكەي

دەكان گوندەكەي بچويكە دكەفیتە دەشتا شەمکان ل دەقەرا مزیری ژیری ل قەزا شىخان ، نىزىكى سیه خیزانا لى دژيان ، خەلكى فى گوندی دههمی قوناغین شورهشا ئیلونى دا ژیا چ شەر چ ناشتی بیت چونكى دكەفته خالا دناقبەرا هیزین پېشمەرگه ی بین سەر ب هیزا شىخان و ئاکرى ژ باکوری و روژئاڤای و ئالیین باشوور و روژههلات هیزین چهتهیین هەركی و زیباری بین سەر ب لەشکەرى عىراقى قە بوون. هوسا دشرەين هافینا سالا ۱۹۶۹ گوندی دەكان دكەفیتە بەر هیزین وان چهتهیین و ژن و زارووین وی گوندی بەرهف شکهفتی دچن ژبوو پاراستنا ژيانا خو لى دبیتە ئەگەر هەمی ل شکهفتی دا بهینه سوتن و خەندقاندن

گرنگیا بابەتی دزقریت بو دیارکرنا روویدانین کوشتاری د بیرئانینین خەلكى ئەو چەندە ب چاف دیتین و هەر وهسا دانە نیاسینا قى کوشتاری ب شیوهکى بەرفرەه تر ژ نقيسينین بەرى خو و هەر وهسا ژبەرکو ئەف بابەتە شیوهکى تیرو تەسەل نەهاتیه نقيسين و تارادەكی هاتیه ژبیرکرن قەکولەر دى . هەولدهت شیوهکى وورد و تیروتهسەل بنقيسیت

قەکولین ژدەرازینک و دوو تەوهر و ئەنجام و پاشبەند و لیستا ژیدەران پیک دەیت، ل دەرازینکى دى باس ل گوندی دەكان هیتە کرن ژلايى جوگرافی و جفاکى، و تەوهرى ئیکى دى قەکولینى ل سەر ئەگەر و چاوانیا روویدانا کوشتاری هیتە کرن، تەوهرى دووى دى باس ل روویدانین کوشتاری د بیرئانینین خەلكى وى دا .هاتیه کرن

دەرازینک

جوگرافی و پیکهاتا ئاکنجیین گوندی دەكان

گوندی دەكان دكەفیتە د نهالهکى دا ل دەشتا شەمکانى کو ژلايى باکوری قە دكەفیتە بنارا چيایى بى خیرى و ژ باشوری قە گرە میرایه ، ژلايى روژههلاتى دكەفیتە سەر رووبارى خازر ، و ژلايى روژئاڤای گوندی خورته هوسا ژبەر نىزىکیا وى بو فى گوندی دهیتە نیاسین ب گوندی (خورت ودهکا) (۱) ، ژبەر کو گوند دكەفیتە دناقبەرا چیا و گران نىزىکی ۴۰ شکهفتان لى هەنە لى شکهفتا مەزنتر و ب ناف و دەنگتر ل دەقەرئ ژ هەمیان ب نافى شکهفتا چهکچەکیله(۲) بوو کو ئەف شکهفته جهى روویدانى یا ئە قەکولینه ل سە هاتیه دروست کرن و نىزىکی ۱۰ کانیا لى هەنە و کانیا ژ هەمیا نىزىکتر بو شکهفتا نافى بى بى سەرکانى یه کو نىزىکی ۳۵ مەترا ژ شکهفتى دویره ، گوندى ب نافدار بوو ب چەم و بیستانین زەیتون و لیمون فیقین جوراوجور و ژین ژیارا وان ل سەر دەرامەتى چاندنى تەرش و کەوالى بوو(۳) . و ژلايى کارگىرى قە گوندی دەكان سەر ب ناحیا ئەتریش قە یه ل قەزا شىخانە(۴).

۱- دیدارا کەسایهتی دگەل موحمەد عەلى دەکانى ل ۳ى کانوونا دووى ۲۰۲۲، ل گوندی چه مەرزنا سەر ب ناحیا قەسرۆک، نافىرى ژدایک بووى سالا ۱۹۴۳ یه ل گوندی دەكان .
 ۲- پشتی سوتنا شکهفتى ب شکهفتا شەهیدان دهیتە نیاسین.
 ۳- عەلى بەندى ، ژ بەرپەرىن خویناوى قەساپخانا دەكان خالەکا رەشە ب نافچاقین دوژمنافه ، گوڤارا مەتین ، ژماره ۱۲۷، تەباخ ، ۲۰۰۲ ، ل ۳۰؛ دیدارا کەسایهتی دگەل خەلیل مەحمود سەلیم (خەلیل دەکانى) ، ل ۴ى کانوونا دووى ۲۰۲۲ ، ل ناحیا قەسرۆک ، نافىرى ژدایک بووى سالا ۱۹۵۶ و خەلكى گوندی دەكانه .
 ۴- هەمان ژیدەر.

ژ پیش ۱۸ ی تهباخا ۱۹۶۹ دهکان گوندهکێ بچیک بوو، ژمارا خانین وئ نیزیکی سیه خانیان بوو(۶)، هاوولاتین د گوندی دا ژیان ههر ژ کهفن ل گوندی د ژیان و دهینه نیاسین ب (دهکانی - مزیری) و دگهل بنهمالهکا بارزانیا ژ گوندی سهفتی هاتبوون و ل گوندی ئاکنجی بیون و دگهل خیزانهکا (باکورمانی - زیاری)(۷).

ژ بهر جهی وئ یی جوگرافی دبیته خالا دنافبهرا هیزین چهته (جاشان)(۸) و پیشمه رگان هوسا د دهمی قوناغین شهر و ئاشتیا شورهشا ئیلونی (۱۹۶۱-۱۹۷۰) را بوویه و ههر ئهف چهنده بوویه ئه گهری سهرهکی خه لکی گوندی ب درێژاهیا شورهشی قوربانین مهزن بدهن(۹) ، ل دهمی سهرکردایهتیا شورهشی د باری دان و ستاندنا دگهل حکومهتین عیراقی خه لکی گوندی د گوندی دا دژیان، و دهمی د باری شه رییدا ژیارا وان دکهغه د شکهفتان دا ، که پر ل بهر دهی شکهفتی چیدکر و ئازوقه و ناقماليیا خو ددانانه بن ههردهمی دهنگی فروکا هاتبا یان پیشقه چوونهکا چه تین ههرکی و ل زیبارایا ههبا دچوونه د شکهفتی دا ، ژ بهر شکهفتا چه که کيله و یا خزینکی مهزنتر بوون ژ یین دی کربوونا مالا خو یا دووی(۱۰).

تهوهری ئیکێ: ئه گهر و چاوانیا رویدانا کوشتارا دهکان

حزبا به عس ل ۱۷ تیرمهها ۱۹۶۸ ب کودهتایهکی رابوو دوماهیک ب دهستههلاتا عهبدولره حمان عارفی ئینا ۱۹۶۶-۱۹۶۸ و حکومهتهکا نوی ب سهرکردایهتیا عهبدولره زاق نایف پیک ئینا و ئهمه د حهسه ن به کر ۱۹۶۸- ۱۹۷۹ وهک سهروکی کوماری هاته دهست نیشان کرن(۱۱) ، به لی ئهف حکومهته گه لهک نه فه کیشا و ئهمه د حهسه ن به کر حکومهتا عهبدولره زاق نایف ژ نافبر، و رابو ب پیک ئینانا حکومهتهکا نو ی ل ۳۰ تیرمهها ۱۹۶۸ و دبیته سهروک کومار و سهروکی حکومهتی(۱۲).

دهسپیکي دهستههلاتا نو ی وهسا خو دا دیارکر دئ کیشهیا کوردی چاره کهت دان و ستاندن دگهل سهرکردایهتیا شورهشی ب شیوهکی نهینی کرن به لی دان و ستاندن گه لهک فه نه کیشا و ل ئادارا ۱۹۶۹ دهست ب شهری دژی گه لی کورد و شورهشا کوردی هاته کرن(۱۳) . ئه گهری سهرهکی یی پهیدا بوونا فی شهری دزفریت بو پیکدادانین دنافبهرا جه لالیان(۱۴) و سهرکردایهتیا شورهشی ل کانوونا دووی ۱۹۶۹ کو ئه فه بو ئه گهری هندی دان و ستانین دنافبهرا ههر دوو لایان بهینه ژنافبرن و شورهشا کوردی خو ئاماده بکهت بو هیشا حکومهتی ب هاریکاریا

۵- جریده خه بات ، العدد ۵۱۴ ، تشرین الاول ۱۹۶۹.

۶- دیدارا کهسایهتی دگهل دهرویش ئیسماعیل سهفتی ، ل ۲۸ ی ئیلونا ۲۰۱۶ ، ل قهزا خهبات پارێزگهها ههولیر ، ژدایک بووی سال ۱۹۴۱ ل گوندی سهفتی ، و ل سال ۱۹۶۵ ل گوندی دهکان ئاکنجی بوویه.

۷- په یوهندیا فان جوهره سواران ب حکومهتا عیراقی دزفریت بو سهردهمی پاشایهتی و ل سهردهمی شورهشا ئه لولۆ ژ عهبدولکه ریم قاسم (۱۹۵۸-۱۹۶۳) رابوو ب پیک ئینانا وان و ل سال ۱۹۶۳ جاره کادی هاتنه ریکخست ب نافی سوارین سه لاهه دین ئه یوبی ، و پتریا په دارین وان سهروک هوزین کوردان بوون. دیدارا کهسایهتی دگهل موحه مه د که لحن ئاغا ریکانی ، ل ۲۹ ی نیسانا ۲۰۱۵ ، ل باژیری دهوکی ، نافبری ژدایک بووی سال ۱۹۴۸ ل گوندی رهزگه و نافبری ئیک بوو ژ په دارین فی سواری ؛ جریده الجماهير ، العدد ۱۳۹ ، ۱۱ تموز ۱۹۶۳.

۸- ئیسفی سهعدوی ئه مین (ئیسف ترک)، پیشمه رگن بن سنور (بیرهاتن) ، به رگن ئیکێ ، دهوک ، ب.س ، ل ۱۵۸ .

۹- دیدارا کهسایهتی دگهل موحه مه د علی دهکانی ل ۳ ی کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل گوندی چه مه رزنا سه ر ناحیا قه سروک.

۱۰- علیاو محمد حسین الزبیدی ، العهد العارفین فی العراق ۱۹۶۳-۱۹۶۸ ، بغداد ، ۲۰۱۳ ، ص ۵۴۳ ؛ کافم حبیب ، لمحات من تاریخ عراق قرن

العشرین العراق فی العهد الجمهوری : نهوچ و السقوگ الجمهوریه الرابعه فی العراق ۱۹۶۸-۱۹۸۰ ، الجزو الاول ، الکتاب الپامن ، اربیل ، ۲۰۱۳ ، ص ۱۱- سعد ناجی جواد ، العراق و المسأله الكردیه ۱۹۵۸-۱۹۷۰ ، لندن ، ۱۹۹۰ ، ص ۱۴۵.

۱۲- عبدالکریم فندی ، فصول من پوره ایلول فی کردستان العراق ، دهوک ، ۱۹۹۵ ، ص ۱۱۷.

۱۳- کومهکا کادر و پیشمه رگین پارتی دیموکراتی کوردستان بوون کو ل سال ۱۹۶۴ ژ پارتی فه بوون و ل سال ۱۹۶۶ گه هشتنه ریزین له شکهری عیراقی ، نافی وئ فه دگهریت بو کهسایهتیا جه لال تاله بان. بو پتر پیزانین بنیره : فره نسو حهریری ، بو ئه وهی میژوو به جه واشیهی نه نوسری ، ههولیر ، ۱۹۹۵ ، ل ۱۷.۱۵.

جەلالی و چەتەییەن کورد(۱۴).

کۆشتنا خەلکێ سڤیل ژلایێ حکومەتا عێراقێ ل دەڤەرا بەهەدیان وەک توله ستاندهکێ بوو حکومەتی دژی لایهنگریا وی خەلکی بۆ شورهشا کوردی و پێشمەرگە(۱۵).

تیک ژ ئەگەرین سەرەکی یا روویدانا فێ کۆشتاری دزفیریت بۆ پلانا حکومەتا عێراقێ ژبۆ ژناڤرنا هیزا پێشمەرگە(۱۶) ل دەڤەرا شێخان و ئاگرێ و نەهێلانا هیزا ناڤیری هوسا پلان دانان کو ژ هەمی لایان هێرشێ بەنە دەڤەرێ کو دوماهیێ بگهههه شکهفتا شکهفتێ ل دەڤەرا بەرواری ژیری کو وی دەمی بنگهههێ حسو میرخان بوو سەرکردی هیزا شێخان و ئاگرێ، بێ گومان بۆ گرتنا شکهفتێ دئ دەشتا شەمکان گرنگیا خو هەبیت ژ بەر هندی هەر بەرگریهکا هاتبا کرن ژلایێ خەلکێ گوندین دەڤەرێ ب توندی ژناڤ دبرن(۱۷). بقی چەندی ل ناڤەراستا تەباخا ۱۹۶۹ یهکهیا چوار یا لەشکهری عێراقێ ب سەرکردایهتیا سەرتیپ روکن عەبدولجەبار ئەلئەسەدی هێرشەکا بەرفرەه بەرەڤ دەشتا شەمکانێ بر، ئارمانجا وان گرتنا گوندین (بلان، تلە، مێرسیدا، سەرکاف، خورت، دەکان، نێروهک، باسفری، بیرو، خو ئەڤ هێرشە ب سەرپەرشتیا راستەخو یا وهزیری ناڤخو یێ حکوتی سألح مەهدی عەماش کو وی دەمی دچیتە ناحیا مریبا سەر ب قەزا شێخان قە ژبۆ نێزیک هایداری روویدانا بیت(۱۸).

لەشکهری حکومەتی ب ژمارەکا زۆر ژ سەرباز و چەتەیان بەرەڤ دەڤەرێ هاتن، و پلانا هێرشێ وەسا دانان کو دەستپیکێ چەتە هێرشێ بەن ژبەر کو سوپایی حکومەتی نەشیا لوری و زریپوشا بەرەڤ دەڤەرا ئاسی و چیايا بەن و دگەل هندی فرووکەییان وان چیايي بئ خیری و گرە میرا بوردومان بکەن(۱۹)، هوسا چەتەییان زیاری هێرشێ بەنە خورت و دەکا و نێروهکێ ب سەرکردایهتیا لەتيف ئەحمەد ئاغا زیاری، ئارمانجا دووی خەتار و بیرو باسفر و سەرکاف و مێرگەبی بوو کو چەتەییان ئێردی و شەرەفا پێ رابوون، و هێرش بۆ تلە و بلان ئارمانجا چەتەییان هەرکی بوو ب سەرکردایهتیا عەلی خاتوون هەرکی(۲۰)، و هێرشا دوماهیێ دئ بوو باکورمان و نەهلێ و دوپرێ و شەهێ کو ئارمانجا چەتەییان زیاریا بوو ب سەرکردایهتیا زبەیر محمود ئاغا زیاری، و دگەل فێ چەندی نێزیکي ۴۰۰ چەتەییان هەرکی ب سەرکردایهتیا محیەدین هەرکی وەک لەشکهرهکێ یەدەک دانابوون ل دەڤەرا نەهلێ د ئامادە باشی دابوون بۆ هاریکاریا هەر هیزەک ژ ئەوین هاتینە دیارکرن، و هەر وەسا ئەرشەد زیاری فەرمادەئ توپخانا هێرشا حکومەتی بوو بۆ سەر دەڤەرێ(۲۱). ل فێ دەمی دا فەرماندی هیزا پێشمەرگەیان یا ئاگرێ و شێخان ل دەشتا شەمکان نەبوو کو بەرەڤ

۱۴- عصمت شریف وانلی، کردستان العراقیه: هویه وگنیه دراسه فی پوره ۱۹۶۱، ترجمه سعاد محمد خچر، السليمانیه، ۲۰۱۲، ص ۳۷۳؛ هوژین مسعود سەرنی، شورهشا ئیلوئی ل دەڤەرا بەهەدیان ۱۹۶۱-۱۹۷۵: فەکولینهکا میژوویی، زاخو، ۲۰۱۸، ل ۱۷۴.
۱۵- مسعود بارزانی، بارزانی و بزووتهوهی رزگاریخوازی کورد: شورشێ ئەیلوول چ ۱۹۷۵-۱۹۶۱، بەرگی سییەم، بەشی دووم، هەولێر، ۲۰۰۴، ل ۱۲.
۱۶- دیدارا کەسایهتی دگەل حاجی میرخان دوله مەری، ل ۲۹ چریا دووی ۲۹۱۶، ل هاقینگهها پیرمام، ناڤیری ژ دایک بووین سالا ۱۹۴۵ ل گوندی خەردنێ سەر ب ناحیا مێرگەسوری، بەرپرسی تیک ژ بەتالیونیت هیزا شێخان و ئاگرێ بوو.
۱۷- دیدارا کەسایهتی دگەل دەرویش ئیسماعیل سەفتی، ل ۲۸ ی ئیلونا ۲۰۱۶، ل قەزا خەبات پارێزگهها هەولێر؛ شکیب عقراوی، سنوات المحنه فی کردستان: اهم الحوادپ السیاسیه و العسکریه فی کردستان العراق، ۱۹۵۸، ۱۹۸۰، اربیل، ۲۰۰۷، ص ۳۵۳.
۱۸- چەند بەرپەرەک ژ ئەرشیفن مەکتەبا سیاسی یا پارتنی دیموکراتی کوردستان.
۱۹- دیدارا کەسایهتی دگەل زوبەیر ئیسماعیل دەکانی، ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی کەندی ناحیا قەسرۆک، ناڤیری ژدایک بووین سالا ۱۹۵۴ ل گوندی دەکان؛ ئیسڤی سەعدوین ئەمین (ئیسڤی ترک)، ژێدەرێ بەرێ، ل ۱۵۱.
۲۰- دیدارا کەسایهتی دگەل شەکر عەبدال شێخکێ، ل ۱۶ ی شوباتا ۲۰۱۵ ل باژێری دهوکی، ناڤیری ژدایک بووین سالا ۱۹۲۶ ل گوندی شێخکا یه ل دەگەرا مزیری ژیری، هەر ژدەسپێکا شورهشا ئیلوئی دبیتە پێشمەرگە و ئامر بەتالیون بۆ سەر ب هیزا شێخان - ئاگرێ؛ دیدارا کەسایهتی دگەل زوبەیر ئیسماعیل دەکانی، ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی کەندی، ناحیا قەسرۆک.

دهڤهرا بهرواری ژیری چوو هوسا ناچاربوون تهیمور عهبدال شیخکی وهک فهماندی هیزی ب دانن و پلانهکی ناماده بکهن بو بهرسینگرتنا فی هیرشی، و بریاردان ل گره میرا بهرگری بکهن و شیان خه لکی گوندی خورت ژ گوندی ب دهرخن ل ژ بهر کیمیا ژمارا پشمه رگان نه شیان ل گری ب سه رکهفن و خو ڤه کیشان^(۲۱)، هوسا وهک بهری نوکه پلانا حکومه تی مه دیار کری ژ سی لایان هیرش برن، و هیرشا بو سه ر دهشتا شه مکان چه ته یین زیاریا ژ چیا یی بی خیری سه رکهفتن، بهری نوکه بارۆدوخ خه لکی گوندی مه دیار کری کو ده می بارئ شهری دا دچون د شکه فتا ڤه، دڤی هیرشی دا خه لکی گوندی دبنه دوو پشک: کوما پتر ژ ژن و زاروو یین گوندی دچنه شکه فتا چه کچه کیله و پشکا دویتر دچنه شکه فتا خزینکی، ده می پشمه رگا خه لکی گوندی ده کان رزگار کری پشکا دووی ژی دشین خو رزگار بکهن و پاشی خو ده سته به ردهن دچنه ناحیا مرپا^(۲۲).

ل ده ستیپکا هیرشا چه ته یین زیاری ژبو هندی به ره ڤ چیا یی بی خیری بچن ل ۱۶ ی ته باخی گوندین ده ورو بهر ستانن ژوان خورت و نیروهک و ده کان بوون و د هیرشا خو دا سوپایی عیراقی سیاسه تا عه رد سوتنی ل هه می کوردستانی بکار ئینا و دهشتا شه مکان ژی که ته بهر ڤی سیاسه تی، ژ گوندی ده کان به ره ڤ چیا یی چوون د وی ده می دا زه لامین گوندی چوونه بلنداهیا چیا یی کو دکه فته هنداق شکه فتا چه کچه کیله و شهری دگه ل له شکه ری چه ته یین دکهن^(۲۳)، هه ر ژ سه عه ت ۷ سییدی شه ر به رده وام دبیت تاکو ده می نیڤرو، چه ته نه شیان ل چیا یی سه ر بکه فن ژ بهر هندی له تیف ئه حمه د ئاغا زیاری داخازا هاریکاری ژ هیزا یه دهک دکه ت کو چه ته یین هه رکی یا بوون ب سه روکاتییا محیه دین هه رکی، هیزا نافبری ژ پشتای چیا یی ڤه هیرشی دکهنه سه زه لامین گوندی^(۲۴).

و دگه ل هندی فرووه ک یین حکومه تا عیراقی به رده وام چیا و ده ورو بهر بوردمان دکرن و ژ بهر کو چه کئی زه لامین گوندی ب دوماهیک هاتبوو و ژ بهر کو هیرشا هه ردوو لایان ناچار بوون خو ڤه کیشن، و دگه ل هندی ده می وان زانی چه ته یین هه رکی هیرش ئینان وان زانی نه شیین به رسینگئی وان بگرن چونکی وان زانی ئه و دئ بو تولفه کرنی هینه دگوندی دا ژ بهر وان دوژمنیه کا که فن دگه ل ئیک و دوو هه بوو^(۲۵)، ئه وژی دزفریت بو سالا ۱۹۶۲ ده می مه لا مسته فا بارزانی هاتیه ده ڤه را شیخان و چوو یه گوندی ده کان د وی ده می دا پشمه رگه یان هه ژده ژ زه لامین هه رکی یا کوشتبوون، راسته ئه ڤ چه نده سه رکر دایه تیا شوره شی کربوو لی هه رکی یان گوندی ده کان کرنه دوژمنین خو چنکو هاریکاریا پشمه رگان کربوون^(۲۶).

و هه رچا واییت خه لکی گوندی ده کان و پشمه رگه یین شوره شی ئه گه ری سه ره کی یی رویدانا فی کوشتاری دزفرینن بو کوردینیا وان و بهرگریا وان و ههروه سا میژوو یا نه ته وه یی یا گوندی هه ر ژ ده ستیپکا رابوونا

- ۲۱- هوژین مسعود سه رنی، ژیده ری به ری، ل ۱۷۵؛ دیدارا که سایه تی دگه ل بایزید عه لی یه حیا ده کانی، ل گوندی چه مه رزنا، ل ناحیا قه سه روک، نافبری ژ دایک بووی سالا ۱۹۴۵ ل گوندی ده کان، و ئیک ژوان پشمه رگان بو یین بهرگری کرین.
- ۲۲- دیدارا که سایه تی دگه ل فه تحی موحه مه د عه لی ده کانی، ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی چه مه رزنا، ناحیا قه سه روک، نافبری ژ دایک بووی سالا ۱۹۷۵ ل گوندی ده کان؛ دیدارا که سایه تی دگه ل حمید ئه نوهر عه بدی ده کانی ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی که ندی، ناحیا قه سه روک، کو ژ دایک بووی سالا ۱۹۵۱ ل گوندی ده کان و خیزانا نافبری ل شکه فتا خزینکی دا بوون ده می شه ری دا.
- ۲۳- مژکه البارزانی الی هیئه الامم المتحده، اواسگ تشرین الاول ۱۹۶۹، من ارشیف مکتب السیاسی الحزب الديمقراطي الكوردستانی؛ دیدارا که سایه تی دگه ل بایزید عه لی یه حیا ده کانی، ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی چه مه رزنا، ناحیا قه سه روک.
- ۲۴- دیدارا که سایه تی دگه ل زوبه ییر ئیسماعیل ده کانی، ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی که ندی، ناحیا قه سه روک.
- ۲۵- چه ند بهر په ره ک ژ ئه رشیف مه کته با سیاسی یا پارتي دیموکراتی کوردستان؛ دیدارا که سایه تی دگه ل حمید ئه نوهر عه بدی ده کانی ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی که ندی، ناحیا قه سه روک.
- ۲۶- دیدارا که سایه تی دگه ل زوبه ییر ئیسماعیل ده کانی، ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی که ندی، ناحیا قه سه روک.

شوره‌شا ئیلونئ پشته‌فان و پيشمه‌رگین شوره‌شئ بوون، دقئ هيرشئ دا بريار دان هه ر گوندئ ل ده‌قه‌رئ به‌رگريئ بکته ژناف ببه‌ن ب هه‌ر ره‌نگه‌کئ هه‌بيت^(۲۷)، کا چاوا ل ده‌کان کوشتار روويدا وه‌سا ل ده‌قه‌رين دی ژي ده‌مئ چه‌ته‌يئن له‌تيف ئه‌حمه‌د ئاغا زياري ئينايه ده‌شتا شه‌مکان هه‌مان ده‌م چه‌ته‌يئن زيير محمود ئاغا زياري هيرش بربوو ده‌قه‌را زيباريا خو ل ويئرئ گوندين مه‌سيحيا به‌رگري کرن ژبه‌ره‌ندئ رابوون ب کوشتنا زه‌لامين وان، ده‌مئ چه‌ته‌يان ئه‌ف ده‌نگوباسه‌ گه‌هاندييه سوپايئ حکومه‌تئ ب سه‌رکرديه‌تيا عه‌بدولجه‌بار ئه‌له‌سه‌دی نافبري گوته چه‌ته‌يان ئه‌ف چه‌نده نه يا به‌ر ئاقله و باوه‌ر ناکه‌ين تا هين بومه‌هنده‌ک ژ ئه‌ندامين له‌شئ وان بيني و چه‌ته‌يين زوبه‌ير ئاغا ئه‌ف چه‌نده ب داخازا سوپاي سه‌لماند^(۲۸). ئه‌ف چه‌نده بو ئه‌گه‌ر مه‌سيحيين وي ده‌قه‌ر گوندين خو به‌يلن و کوچ بکه‌ن لي ده‌مئ وان کوشتارا گوندي ده‌کان گوه‌ ليبووين ل گوندين خو مان و زانين کوشتنا خه‌کئ وان ژ به‌ر به‌رگري يا وانه نه ژبه‌ر ئاينئ وانه^(۲۹).

د ئه‌نجامئ ئه‌فی شه‌ري دا ۱۸ ته‌باخا ۱۹۶۹ ده‌مئ چه‌ته‌يان ته‌قه‌ل پيشمه‌رگه‌بين سه‌رئ چيايئ بي خيرئ کرين و فروکه‌يان به‌رده‌رئ هه‌می شکه‌فت و ناوسکين چيايي کري بو ئه‌گه‌رئ هندي ئاگر به‌ريته وان که‌پر و نافمالين خه‌لکي گوندي ئه‌وين دانايه به‌ر ده‌رئ شکه‌فتا چه‌کچه‌کيله و نه‌فت ژي دناف که‌ل و په‌لين وان هه‌بوون بو ئه‌گه‌رئ هندي ئاگر به‌ريته وان که‌ل و په‌لا و ئه‌و که‌سين د شکه‌فتئ دا نه‌شيان ب ده‌رکه‌فن ژ به‌ر ئه‌گه‌ر به‌ري ئاگر به‌ربووني ده‌رکه‌تبان دا چه‌ته ته‌قه‌يئ ل وان که‌ن و پشتي ئاگر به‌ربووني مه‌حاله بشين ده‌رکه‌فن ژبه وان ديتن ي هه‌ولداي ب ده‌رکه‌فيت ب ساخي ئاگر به‌ربوويئ، ئه‌ف چه‌نده بو ئه‌گه‌رئ سوتن و خه‌ندقاندا هه‌فتئ و هه‌فت^(۳۰) ژ ژن و زاروکين د شکه‌فتين دا ئاسئ بووين^(۳۱).

پشتي ئاگر د به‌ريته شکه‌فتئ و چه‌ته دزانن کو ژماره‌کا زور يا ژن و زاروويين گوندي د شکه‌فتئ دا سوتينه ژ ترسين کاردانه‌فه‌يا پيشمه‌رگا و زه‌لامين گوندي هيرين خو ژ ده‌قه‌رئ دير ئيخستن، و هه‌ر د وي ده‌مييدا چه‌ند که‌سه‌ک ژ چه‌ته‌يئن هه‌رکيا چوونه د شکه‌فتئ فه ژ بو هندي زيرين ل به‌ر وان ژنا ب دزن لي ژبه‌ر سوتنا شکه‌فتئ به‌ره‌ک ژ ديوارئ شکه‌فتئ سست ببوو دکه‌فيت و دبته ئه‌گه‌ر که‌سه‌ک ژوان ژي د شکه‌فتئ دا دمريت^(۳۲). پشتي في روويدانئ زه‌لامين گوندي ده‌کان و خيزانين زرگاربووي و هه‌روه‌سا پيشمه‌رگه‌يان نه‌دزاني چ ب سه‌رئ وان ژن و زارويان هاتينه، وان هز کر بين که‌تینه ده‌ستئ چه‌تا و سوپايئ عيراقی و نه‌زانين کو هيرين وان بين ژ گوندي ده‌رکه‌تين، ژبه‌ر هندي پشتي چارده روژان ژ سوتنا وان شني ب هه‌وارا وان چووينه و فه‌شارتینه^(۳۳).

هه‌ر ل ده‌ست پيکئ راگه‌هاندا شوره‌شئ (پارتي ديموکراتي کوردستان) ل روژنامه و گوډقار و ئيزگئ ده‌نگئ

۲۷- ديدارا که‌سايه‌تي دگه‌ل ئه‌مين سه‌ليم عومه‌ر، ل ۲۶ کانوونا دووي ۲۰۱۵ د دهوکئ، نافبري ژ دايک بوويئ سالا ۱۹۳۱ ل ناحيا ئه‌تريش، ب دريژاهيا شوره‌شا ئیلونئ سه‌رفولئ پيشمه‌رگان بوو؛ ديدارا که‌سايه‌تي دگه‌ل هه‌ميد ئه‌نوه‌ر عه‌بدی ده‌کانی، ل ۳ کانوونا دووي ۲۰۲۱، ل گوندي که‌ندي ناحيا قه‌سروک؛ ديدارا که‌سايه‌تي دگه‌ل ده‌رويش ئيسماعيل سه‌فتي، ل ۲۸ ئیلونا ۲۰۱۶، ل قه‌زا خه‌بات پاريزگه‌ها هه‌ولير.

۲۸- ديدارا که‌سايه‌تي دگه‌ل زوبه‌ير ئيسماعيل ده‌کانی، ل ۳ کانوونا دووي ۲۰۲۲، ل گوندي که‌ندي، ناحيا قه‌سروک.
۲۹- هه‌مان ژي‌ده‌ر.

۳۰- زوربه‌ي ژي‌ده‌رين ل سه‌ر في کوشتاري هاتينه نفيسين ئامازئ ب وي يکه‌ن دکه‌ن کو قوربانين في کوشتاري دگه‌نه شيست و هه‌فت که‌سان لي که‌س و کاري قوربانين ل ديف ئامارا وان ل هه‌مان سال د گوندي دا هژمارتين دبنه هه‌فتئ و هه‌فت که‌س. بنيره هوژين مسعود سه‌رنی، ژي‌ده‌ري به‌ري، ل ۱۷۶؛ مسعود بارزانی، ژي‌ده‌ري به‌ري، ل ۱۱، جريده خه‌بات، العدد ۵۱۴، تشرين الاول ۱۹۶۹؛ بنيره پاشکويئ ژماره (۱).

۳۱- ديدارا که‌سايه‌تي دگه‌ل حاجي ميرخان دوله‌مه‌ري ل ۲۹ جريا دووي ۲۰۱۴، ل هافينگه‌ها پيرمام؛ ديدارا که‌سايه‌تي دگه‌ل حمدي زيير اسماعيل ده‌کانی، ل ۳ کانوونا دووي ۲۰۲۱، ل گوندي که‌ندي ناحيا قه‌سروک، نافبري ژدايک بوويئ سالا ۱۹۷۹ ل گوندي ده‌کان.

۳۲- ديدارا که‌سايه‌تي دگه‌ل دگه‌ل بايزيد عه‌لي يه‌حيا ده‌کانی، ل گوندي چه‌مه‌رژنا، ل ناحيا قه‌سروک.

۳۳- ديدارا که‌سايه‌تي دگه‌ل ده‌رويش ئيسماعيل سه‌فتي، ل ۲۸ ئیلونا ۲۰۱۶، ل قه‌زا خه‌بات پاريزگه‌ها هه‌ولير.

کوردستان دا به لاف کرن ژ بو هندی دا خه لکێ کوردستانی و عێراقێ ل قێ کوشتاری ئاگهه بن و سیاسهتا درندانه یا حکومهتا به عس بزنان ، پشتی سههرکردایهتی ئهف چهنده زانی ئیکسهه ل دهنگ و باسین ئیزگی دهنگێ کوردستانی رۆژانه چاوانیا روویدانی و نافین قوربانیا به لاف دکرن لئ پشتی کوشتارا سوڤیا ل ۱۶ ی ئیلونا ۱۹۶۹ کیمتر ژ هه یقه کێ ژ کوشتارا دهکان دهنگ و باس ههردوو کوشتارا دبته دهنگ و باس سهرهکی یی ئیزگی، و بارزان مهلا خالد بیژهری ئیزگی ب هوزانهکی ههردوو کوشتارا پیکهه گری ددهت و دیار دکهت کو هیشتا کورد ب تازی نه ژ بهر دهکان و نوکه سوڤیا ژ وهک وئ لئ هات^(۳۴)، پشتی قێ رۆژناما خهبات و گوفارا دهنگی پيشمه رگه و گوفارا کوردستان یا لقی ئیک و مه شخه ل یا لقی سێ یا کهرکوکی ب شیوهیه کێ بهر به لاف به لاف کرن^(۳۵)، و سههرکردایهتیا شوره شی ههولدان کرن ئاستی نیف دهولهتی رولهک هه بیت ل سهر قێ کوشتاری لئ یا بی مفا بوو، کو مهلا مستهفا بارزانی نافه راستا چریا دووی ۱۹۶۹ یاداشتمه یهک کو باس ل سوتنا ژن و زارووین گوندی دهکان کربوو بو کوما نه ته وه یین ئیکرتی و سهروکی وئ یو سانت (U Thant) (۱۹۶۱-۱۹۷۱) فریکر و چهن دین ریکخراو و کومه لین مافی مروف یین جوراو جو گازی کرن، و ههروه سا ب ریکا نوینه رین پارتی و شوره شی ل دهرفه ئهف دهنگ و باسه به لاف کرن وهکی ب ریکا شه مسه دین موفتی نوینه رین شوره شی ل تههران و ههروه سا موحه مه د سه عید دوسکی ل واشنتون و عزیز شیخ رهزا ل بهیروت و دگه ل هندی کومه لا خوینکارین کورد ل نه وروپا گه لهک ههولدان کرن قێ چهن دی بو رایا گشتی دیار بکهن و گفاشته کێ ل سهر حکومه تا عێراقی بکه لئ هه می بی مفا بوون^(۳۶). د لایه کێ دا مهلا مستهفا بارزانی ل دیف شیانین شوره شی کهس و کارین قوربانیا قه ره بوو کرن و پینج ههزار دینار بو فریکرن کو هه ر خیزانه کێ ۳۰۰ دینار گه هشتنی ژ بو هندی بشین گوندی خو ئافا بکه نه فه ^(۳۷) پشتی خانین وان ناگر بهردای، و دگه ل چل تفه نگی بربو بو زه لامین گوندی هنارتن^(۳۸).

تهوهری دووی: کوشتارا دهکان د بیرئانیا خه لکی وئ دا

د بیر ئانیا کوشتارا دهکان دا ژیده رین سهره کی نه و که سین ژ کوشتاری رزگار بووین و نهوین قوربانی پشتی سوتنی ب چاقین خو دیتینه، لئ ب لیبورین فه ب تنی که سهک ژ وان قورتالبویا مایه ساخ نهوژی ژنه کا ۷۹ سالییه ب نافئ ئامینا عیسا عومه ر دهکانی کو ژیده رین بهری نوکه باس ل قێ کوشتاری کرین نافئ ئامینایی کرینه دناف ئامارین مریبا^(۳۹)، ئامینا ل وی ده می د ژیی بیست و شهش سالیی دابوو لدور قێ کوشتاری دبیتیت (ل سپنده هییه کا زی بوو ل گه رما مه ها ته باخی بن که پری نفستی بووم من چاقیت خو فه کرن

۳۴- بنیره پاشکۆین ژماره (۲).

۳۵- دیدارا که سایه تی دگه ل بارزان مهلا خالد ل ۱۳ ی کانوونا دووی ۲۰۱۵ ل باژیری ههولیر، ژدایک بووی سا ۱۹۴۵ ل ههولیر و ل سا ۱۹۶۸ بویه بیژهری دهنگ کوردستانا عێراق؛ دیدارا که سایه تی دگه ل فازل میرانی ل ۲۸ ب ته باخا ۲۰۲۱ ل هافینگه ها پیرام، ژدایک بووی سا ۱۹۴۸ ژ سا ۲۰۰۴ تا نوکه سکرتری پارتی دیموکراتی کوردستانه؛ روژین چلبی منیر، زاخو ۱۴ تیرمه ها ۱۹۵۸ - ۶ ی ئادارا ۱۹۷۵: فه کولینه کا میژووی - سیاسی، زاخو، ۲۰۱۸، ل ۱۹۲.

۳۶- مژکره البارزانی الی هیئه الامم المتحده، اواسگ تشرین الاول ۱۹۶۹، من ارشیف مکتب السیاسی الحزب الدیمقراگی الکوردستانی؛ دیدارا که سایه تی دگه ل فازل میرانی ل ۲۸ ب ته باخا ۲۰۲۱ ل هافینگه ها پیرام.

۳۷- پشتی ریکه فتناما ۱۱ ئادارا ۱۹۷۰ زفرینه گوندی خو جاره کادی خانین خو ئافا کرن، دیدارا که سایه تی دگه ل هه مید نه نوه ر عه بدی دهکانی ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی که ندی، ناحیا قه سروک.

۳۸- دیدارا که سایه تی دگه ل زوبه ر ئیسماعیل دهکانی، ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل گوندی که ندی، ناحیا قه سروک؛ دیدارا که سایه تی دگه ل خه لیل مه حمود سه لیم (خه لیل دهکانی)، ل ۴ کانوونا دووی ۲۰۲۲، ل ناحیا قه سروک.

۳۹- بنیره: جریده خبات، العدد ۵۱۴، تشرین الاول ۱۹۶۹.

ۋ فرۆكە يىن حكومەت دىتەن گوندى مە توبىاران دكەن ھەمى ژنېن گوندى ب لەز زاروويىن خو راكرن و بەرەف شەكەفتى چوويىن و زەلام بەرەف سەرئ چىيى چوون ، دىبىزىت ئەم پتر ژ ھەشتى ژن و زاروويان د شەكەفتى دا بوويىن كەس باۋەرناكەت جەئى فى ژمارا مروفا د فى شەكەفتى دا دكەت ...) (٤٠) ئامينا دگەل زارووك و خىشك و دەيك و ژن برا و كەس و كارېن ھەفژىنى خو خو د شەكەفتى بى دەنگ كىبوون ژبە تەقە دنافەرا پىشمەرگە و چەتەيىان روويدا نە دىيان ب دەرگەفن (٤١) دەمەكى دا دەمى تەقە بىدەنگ بووى ئامينا دىبىزىت (من ب چافىت خو دىت دەمى ھەر ھەولەكا دەرگەتسى ھەبا دا چەتە تەقا لى كەت يان فرۆكى دىتبا دا كوژىت ، بەلى دگەل ھندى ژنەكا دگەل وان ب نافى «خان جەجى نەعمان» كو ژىي وئ تىزىكى ٥٠ سالىي بوو پەرتوكا قورئانى بلند كر ھنداف سەرئ خو و كرە ھەوار و ژ شەكەفتى دەرگەت و گوتە چەتەيىان ھىن بو خاترا ئەفئ قورئانى بھيلن ب تنى زاروك ژ شەكەفتى دەرگەفن و ژ شەرى دىر بگەين، لى رازى نەبوون و تەقە ل دەوروبەين وئ كرن جارەكا دى بەرەف شەكەفتى چوو) (٤٢).

ئامينا ل دۆر ئاگر بەربوونى دىبىزىت (بو من ۋەكى خەونى بوو دەمى من ددىت ئاگر يى بەردىتە خزم و كەس كارېن من و چ ب دەستىن من ناھىن ژبلى ئەز ھەردوو زاروويىن خو دىر كەم ژ ئاگرى و بەرەف كوژىيا دوماھىيى يا شەكەفتى بىم و پاشى ھارىكارىيا خوشكىن خو بگەم دا زاروويىن وان ژى بىمە كوژىي شەكەفتى ، و دەمى من زارووك دىر دكرن ئاگر بەربوو دەست و پىت من و سوتن و دگەل ھندى من چ نەدىت چافىن من تارى بوون ژبەر گەلەگ دىكىلا ئاگرى ھاتە د شەكەفتى دا دگەل ھندى گىژبووم و من ھاژ خو نەما ..) (٤٣).

دىكىلەكا ژۆر چوو د شەكەفتى دا ئەف چەندە دىتە ئەگەرئ ھندى ئەوېن چوونە كوژىيا دوماھىيى يا شەكەفتى خەنقىن كو باھرا پتر ژ وان زارووك بوون ، و ئەوېن دەرئ شەكەفتى دا ئاگر بەربوو وان و ب سوتى مرن) (٤٤).

ئامينا ل دۆر رزگار بوونا خو دىبىزىت (ئەز نزانم پىشتى ئاگر بەربوويە شەكەفتى ب چەند روژا ئەز ھىشار بووم ، بەلى خوزى ئەز ھىشار نەبىام و دگەل ھەردوو زاروويىن خو و دەيك و چوار خىشك و ژنبرا و برازا و كەس و كارېن خو ل فى دونىيائى چىام .. دەمى من چافىن خو فەكرىن دىبىنم ئەز يا ل دەرغەي شەكەفتى و پىت من يىن سوتى يىن د كانىيا سەركانى يى دا .. دەمى من پىت خو ژ ئافى ئىناينە من چ سوتن نەدىت ژبەر بەقا ھەمى كوشتى پىت من يىت خارىن ..) و تەمامىي دەتە دەتە ئاخفتنا خو دىبىزىت (ھەتا نوكە ئەز نزانم كى ئەز شەكەفتى ئىنايمە دەر و پىت من كرىنە د كانىي دا.. پىشتى فى روژئ ئەز نەشىام بچمە دەف چ نوژداران ژبەر نەخوشخانە ل قەزا و ناھىيى دەستى حكومەتسى دا بوون و دا زانن ئەز ئىك ژ رزگار بووين گوندى دەكانم و دا من دەستە سەر كەن .. ناچاربووم ب مېنمە شەكەفتىن گوندىن دەوروبەر تا بارۆدوخى من باشتر لىھاتى و پاشى ئەز بومە كابانىا چەندىن مالان ژبەر ژ بنەمالا ھەفژىنى من ئەز بتنى رزگار بووم ..) (٤٥).

٤٠- دىدارا كەسايەتى دگەل ئامينا عىسا عومەر دەكانى ، ل ٣ى كانوونا دووى ٢٠٢٢ ، ل گوندى چەمەرزنا ل ناحيا قەسرۆك ، ژدابك بوويا سالا ١٩٤٣ ل گوندى دەكان .

٤١- دىدارا كەسايەتى دگەل خەلىل مەحمود سەلىم (خەلىل دەكانى) ، ل ٤ى كانوونا دووى ٢٠٢٢ ، ل ناحيا قەسرۆك.

٤٢- دىدارا كەسايەتى دگەل ئامينا عىسا عومەر دەكانى ، ل ٣ى كانوونا دووى ٢٠٢٢ ، ل گوندى چەمەرزنا ل ناحيا قەسرۆك.

٤٣- ھەمان ژبەر.

٤٤- دىدارا كەسايەتى دگەل حاجى مېرخان دولەمەرى ل ٢٩ چريا دووى ٢٠١٤ ، ل ھاڧىنگەھا پىرمام.

٤٥- دىدارا كەسايەتى دگەل ئامينا عىسا عومەر دەكانى ، ل ٣ى كانوونا دووى ٢٠٢٢ ، ل گوندى چەمەرزنا ل ناحيا قەسرۆك.

د گهل رزگار بوونا ئامینای پینچ ژنین دی ژی رزگار بیون و ب هه مان شیوه نزانن کئ ئه و رزگار کرینه چنکو ژبه ر دیکللی گئژبیون ئه وژی (هاجر، شمس، زینب، بهلقیسا) بوون^(٤٦)

دهقهه را شه مکان وهک به ره هیشتا نه هاتبوو ئازاد کرن لی چ هیزین حکومه تی ژ سوپای و چه ته یان نه مابوونه دهقهه ری پشتی هیزا شیخان و ئاکری ئه ف چهنده زانی کو پشتی چارده روژان ژ رویدانی بوو ده می پیشمه رگه و زه لامین گوندی به ره ف چپایی بئ خیری چوون ژبو هندی بچنه د شکه فتی دا، ل ده ستی کئ ل بئ چپای ته رمی دانعه مره کئ خه لکئ گوندی دیتن کو ب گوله یا هاتبوو کوشتن، و ده می نیزیکی شکه فتی بووین ژماره کا ته رمین دی دیتن کو ب ته مامی سوتبوون یین وان ژنان بوون ئه وین هه ولداین ژ ئاگری ب ره فن دا خو رزگار بکه ن و بگه هه نه کانین^(٤٧).

ژ وان که سین ئه و دیمه نه ب چاقین خو دیتین (بایزید عه لی یه حیا ده کانی) کو ده یکا وی و هه قژینا وی و سئ زارووین وی و دوو خیشکین وی و دوو برا و دوو برازا و ژمام و چار کورمامین وی د شکه فتی دا سوتبوون دبیزیت (ده می مه ئه ف چهنده زانی ئه م دگهل پیشمه رگا هاتینه ده ری شکه فتی دا به لی که س نه شیا بچیه ژور ژبه ر بئنه ته رمیت سوتی، ل ده ست پیکئ ئه ز چوومه ژور و من ل زارووین خو دگه ریان و چوومه دو ما هیا شکه فتی دینم هه ردوو کورین من ب نافئ « صدقی و فریق» خه ندقینه و لاشی وان هه شک بووینه و ئیکسه ر من لاندکا کورئ خو یئ سی ئ لیکه ریا دینم هه قژینا من عیشایئ خو ل سه ر لاندکئ دابوو دا کورئ وان ئه وئ ژیی وی هه یقیه ک هیشتا یئ بئ ناف بوو نه خه ندقیت و عیشا ب وی شیوه ی دگهل کورئ خو خه ندقی بوون^(٤٨).

حاجی میرخان دوله مه ری ئیک ژوان پیشمه رگه یان بوو یئ چوویه د شکه فتی دا و ئه و دیمه نه ب چاقی خو دیتن دبیزیت (ل ده ست پیکئ من دیت ژنه کئ زاروکین خو ل دور خو کوم کربوون و هه ولدابوو خو ب دانیه سه وان ژ بو هندی نه خه ندقن ..) ده می دیمه نی دوو دیتی (ل لایئ راستی یئ شکه فتی ژنه کئ پالی خو دایه دیواری و بچیکئ وی یئ سا فا دکوشا وی دایه وه کی بیکین لاستیکی لئ هاتبوون و چاقین وی د فه کری بوون هه رکه سئ هاتبا پیش دا هزرکه ت ئه ف ژنه یا ته ماشه ی وی دکه ت، ده می من ده ستی خو کریئ بنتی هه ستی مابوو و که ته عه ردی^(٤٩).

هه رکه سه کئ به ره ف شکه فتی چووبا ئیکسه ر ل خیزان و زارووین خو دگه ریان، ده می ده رویش ئیسماعیل سه فتی چوویه د شکه فتی دا زارووین خو نه نیاسین لئ چاکیتی کورئ خو یئ سئ سالی دیت و کره هه وار و گوت (یاخودئ ئه فه چاکیتی کورئ منئ سئ سالی یه تو ل سه ر قئ چه ندئ رازی نه بی^(٥٠).

خیزانین قوربانیمان بریار دان ته رمین که س و کارین خو به نه گورستانا گوندی فه شیرن لی ئه ف چهنده یا ب زه حمه ت بوو ژبه ر که س نه دشیا بو ماوه کئ کورت ژی به نیته د شکه فتی دا ژبه ر بئنه لاشین سوتی و کیفکویی (رزی)، و هه روه سا گورستانا گوندی یا ژ شکه فتی دیربوو ژبه رهنه ی پیشمه رگه یان خه لکئ گوندی رازی کرن ل به ر ده ری شکه فتی گورین ب کومه ل بو وان ئاماده بکه ن^(٥١)، زوبه یر ئیسماعیل ده کانی

٤٦- هه مان ژیده ر.

٤٧- حاجی میرخان دۆله مه ری، گه ران له دوا ی دادپه روه رییدا: دویکی تری شۆرش له کوردستان (١٨٤٣-١٩٩١)، ئاماده کردنی: نه ریمان نالیب، به رگی دوومه، کوردستان، ٢٠٢١، ل ٦٥.

٤٨- دیدارا که سایه تی دگهل دگهل بایزید عه لی یه حیا ده کانی، ل گوندئ چه مه رزنا، ل ناحیا قه سروک.

٤٩- دیدارا که سایه تی دگهل حاجی میرخان دوله مه ری ل ٢٩ چریا دووی ٢٠١٤، ل هافینگه ها پیرمام.

٥٠- دیدارا که سایه تی دگهل ده رویش ئیسماعیل سه فتی، ل ٢٨ ی ئیلونا ٢٠١٦، ل قه زا خه بات پارێزگه ها هه ولیر.

٥١- حاجی میرخان دۆله مه ری، سه رچاوه ی پیشوو، ل ٦٨.

كو دەيكا وى فامتا عيسا و داپيرا وى خانى عومەر و چار خالەتت وى ژ قوربانىان بوون ، و ل دۆر قى چەندى دىبىزىت (دەمى ئەز چويمە شەكەفتى دا و ئەز ب چ شىۋەيا نەشىام مېنمە ژۆر ژبەر بېھنى و ژبەر ژمارا لاشەيان ژۆر بوون ئەم رازى بووين ل سەر ھندى ل بەر دەرى شەكەفتى قەشىرن)(^{۵۳}).

خىزانىن قوربانىيان و پىشمەرگەيان چوار چالپن مەزن كولان و سى كەس ھاتنە دەست نىشان كرن ژ بۇ ئىنانا وان تەرمان ، و پىقاز و پىنك كرنە قوماشەكى دا و ب دەقتى خو قە گرېدان دا كو بېھن نەچىتە وان و مەرك و قوماشەكى مەزن برن و كەسەكى لاش ب مەركى راکرن و دوو كەسپن دى قوماش گرتبوو دا لاشەيىن مرييان بكنە تىدا وپاش كرنە د وان گورپىن ب كومەل ، و گورى زارووكا يى جودا بوو ژ يى ژنان ، حاجى ميرخان ل دۆر قى چەندى دىبىزىت (قوماشەكى پرى ھەستىك و لاش و سەرى زارووكا ئىنان مە سەرى ھەفت زارووكا د وى قوماشى دا دىت ل وئ رى مە سەرى وى زارووكى ئىك ھەقىقى نىاسى ..)(^{۵۴}).

پشتى قەشارتا لاشەيىن وان گوندىين دەكان لاشەيى دانەمەرەكى نوت سالى نەدىتن كو ل دەستپىكا مانا وان ل شەكەفتى دا دگەل قوربانىان بوو و پشتى ھنگى بو ماۋەيەكى لىگەريان چ پىزانين ل سە نە دىتن ، كو نافتى وى كەسى سەلىم مەحمود دەكانى بوو نەفىى وى خەلىل مەحمود سەلىم دەكانى ل دۆر قى چەندى دىبىزىت (پشتى شەش ھەيىقا ژ بەرزە بوونا باپىرى من مە لاشەيى كەسەكى دانەمەر ل كىلەكا چىايى بى خىرى دىت ، قەلىن و باسكىن خو دانابوونە لايى خو يى چەپى و پىلاقا خو ئىخستبوو دانابوو لايى خو يى راستى و ژ برسادا مەربوو ، و تەرمى وى ھشك ببو ، و قەلەرەشكا سەروچاڧىن وى خاربوون لى ب قەلىن و باسكىن وى ھاتە نىاسىن..)(^{۵۵}).

پىشمەرگەيىان چەتەيىن ھەركى يا بەرى يىن زىباريا تومەتبار كرن چونكى سوپايى چوپىە د گوندى دەكان دا تالان كرى و ئاگر بەردايە خانىين وان چەتەيىن ھەركى بوون ۋەك بەرى نوکە ھاتىە دياركرن كو ھەركىا دەكانى ددانان دۆژمىن خو ، پشتى پىشمەرگا دىمەنى شەكەفتى دىتى يى پرى ھەستى و لاشەيىن سوتى سوز دانە خەلكى گوندى كو وان گوندىن ھەركىا بسوژن، ب قى چەندى ل پايىزا ۱۹۶۹ پىشمەرگەيىن ھىزا شىخان و ئاكرى ھىرش كرنە چەندىن گوندىن ھەركىا ژوانا (كونسىخور و جەلا) بوون ئاگر بەردانە گوندى و ژمارەكا چەتا كوشتن لى رىك دانە خىزانين وان ژ گوندى ب دەرەكفن و ئاگر بەردانە گوندىن و ئەھ مەر و مالاتىين دەكانىا وان برىن و دگەل يى ھەركىا ھەمى ئىنانە د نھالا دەكان دا ، پشتى قى روويدانى خەلكى ھەردوو گوندا تا پشتى رىككەفتانما ۱۱ى ئادارا ۱۹۷۰ نە زفرىنە گوندىن خو)(^{۵۶}).

۵۲- دىدارا كەسايەتى دگەل زوبەير ئىسماعىل دەكانى ، ل ۳ى كانوونا دووى ۲۰۲۲ ، ل گوندى كەندى ، ناحيا قەسرۆك.

۵۳- دىدارا كەسايەتى دگەل حاجى ميرخان دولەمەرى ل ۲۹ چرىا دووى ۲۰۱۴ ، ل ھافىنگەھا پىرمام.

۵۴- دىدارا كەسايەتى دگەل خەلىل مەحمود سەلىم (خەلىل دەكانى) ، ل ۴ى كانوونا دووى ۲۰۲۲ ، ل ناحيا قەسرۆك.

۵۵- دىدارا كەسايەتى دگەل خالد شلى ل ۶ى چرىا دووى ۲۰۱۴ ل گوندى دووشىقان قەزا شىخان ، ژدايك بوويى سالا ۱۹۴۲ ل گوندى شلىيا ، نافبرى

ل وى دەمى سەر لى بوو ل ھىزا شىخان و ئاكرى ؛ ئىسقى سەعدويى ئەمىن (ئىسقى ترك) ، ژىدەرى بەرى ، ل ۱۶۷.

پاشکۆ

پاشکویڼ ژماره(۱)(۵۶)

قوربانین کوشتارا دهکان:

۱. زولخا ئیبراهیم ژیی وئ بیست و یهک سال بوو و ب دوو گیان بوو، ۲. حاجی دهرویش سهفتی کورئ وئ یئ شهش ههیقی ۳. ههندریڼ دهرویش سهفتی دژیی سئ سالی ۴. وکچا وئ یا ئیک سالی عائشه درویش سهفتی .
۵. خانئ سوفی ژنهکا سیه سالی بوو ۶. کورئ وئ غازی ههقوو یئ سئ سالی.
۷. فاما نهحمهده یا سیه و پینچ سالی و یا دوو گیان بوو ۸. غوربهت رههزان کچاوئ یا ئیک ههیقی.
۹. بشار عهزیز یا ب دوو گیانا بیست و سئ سالی ۱۰. کورئ وئ سهفه رههزانیئ ئئ سالی ۱۱. کچاوئ یا دوو سالی رهمزیا رههزان ۱۲. مهديا رههزان کچاوئ یا سئ سالی .
۱۳. بهلقیس سهلیم یا سیه سالی ۱۴. سهباح یونس کورئ وئ یئ پینچ سالی ۱۵. سهبیحا یونس کچاوئ یا چوار سالی ۱۶. لهزیزا یونس کچاوئ یا ئیک سالی.
۱۷. زهري نهحمهده ژیی وی سیه و پینچ سال بوو ۱۸. کچاوئ بنهفش ئیبراهیم یا سئ سالی بوو.
۱۹. سالحا حاجی یا سیه سالی ۲۰. نازنین عهلی کچا وئ یا سئ سالی ۲۱. لوقمان عهلی یئ دوو سالی ۲۲. نهحمهده عهلی سئ ههیقی.
۲۳. خانئ یهحیا کچهکا بیست سالی بوو.
۲۴. فهتحي موحهدهده ئەمین زاروکهکئ دوو سالی ۲۵. حسین موحهدهده ئەمین یئ دهه ههیقی.
۲۶. عیسان ابراهیم د ژیی ۲۴ سالی ۲۷. فریق بایزید کورئ وی یئ ئیک سالی ۲۸. صدقی بایزید کورئ وئ یئ دوو سالی ۲۹. کورئ وئ یئ بئ ناف کو ژیی وی کیمتر بوو ژ ئیک مههان.
۳۰. شهکروک نهحمهده یا ههژده سالی ۳۱. جهمیل عهبدوللا کورئ وئ ۱۰ ههیقی ۳۲. زکیا عهبدوللا کچاوئ یا دوو سالی.
۳۳. خانئ موحهدهده یا بیست و ههشت سالی و یا دوو گیان .
۳۴. خانئ موحهدهده یا شیسست سالی .
۳۵. پیروژ صالح د ژیی بیست و ههشت سالی ۱۰ و دوو گیان بوو. ۳۶. عوبید یونس کورئ وئ یئ چوار سالی.
۳۷. مریه موحهدهده یا ههشت سالی .
۳۸. ههسن عهلی یئ دوو ههیقی.
۳۹. نهسما مهلا موحهدهده ئەمین یا شیسست سالی.
۴۰. سهبیحا عهلی یا نوزده سالی ۴۱. عیسا جههوهر کورئ وئ یئ ههشت ههیقی
۴۲. ستي حوسین زاروکهکا پینچ ههیقی.
۴۳. هویری عیسا یا ههشت سالی.
۴۴. خهدیجا موحهدهده ژنهکا بیست و دوو سالی ۴۵. شهریف موحهدهده کورئ وئ یئ دووسالی ۴۶. کورئ وئ

۵۶- جریده خهبات، العدد ۵۱۴ ، تشرین الاول ۱۹۶۹؛ دیدارا کهسایهتی دگهل خهلیل موحهدهده سهلیم (خهلیل دهکانی) ، ل ۴ کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل ناحیا قهسرۆک ؛ دیدارا کهسایهتی دگهل زوبهیر ئیسماعیل دهکانی ، ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل گوندئ کهندئ ، ناحیا قهسرۆک ؛ دیدارا کهسایهتی دگهل ئامینا عیسا عومهر دهکانی ، ل ۳ کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل گوندئ چههرزنا ل ناحیا قهسرۆک.

- سالخ موحه مه د يى ئيك سالى.
٤٧. مه يان سيتو يا بيست و ههشت سالى.
٤٨. زينب عه زيز يا ٢٥ سالى ٤٩. ئامينا رسول كچاوى يا دوو سالى ٥٠. ئه لفا ره سول كچاوى يا سى سالى ٥١.
- فاتىما ره سول يا دوو سالى ٥٢. اسماعيل ره سول يى چل رۆژى ٥٣. براين وى يى جيمكى وى ئه حمه د ره سول
٥٤. زلفى ره سول يا چوار سالى .
٥٥. فاتىما موحه مه د يا بيست و پينج سالى ٥٦. فهوزى موحه مه د كورئ وئ يى دوو سالى ٥٧. سادق موحه مه د كورئ وئ يى ده ه هه يقى.
٥٨. حوسنا ئيسلام يا هه شتى سالى.
٥٩. ئاسيا مه حمه د يا شپست سالى.
٦٠. سورمى عيسا يا بيست و ههشت سالى ٦١. يوسف عه بدوللا كورئ وئ يى ئيك سالى ٦٢. شوكرىا عه بدوللا كچاوى يا دوو سالى .
٦٣. به سنا ئه حمه د كچه كا هه ژده سالى.
٦٤. نه بى يه عقوب يى ئيك سالى.
٦٥. ناهيك ژنه كا بيست و دوو سالى ٦٦. لالى خان كچاوى يا دوو سالى.
٦٧. سه ليم مه حموود زه لامه كئ نوت سالى.
٦٨. خانئ حه جى نه عمان ژنه كا چل سالى.
٦٩. له عليخان عيسا يا سيه سالى.
٧٠. خانئ عيسا يا بيست و دوو سالى.
٧١. فاتىما عيسا يا بيست و پينج سالى.
٧٢. خانئ عومه ر يا سيه سالى.
٧٣. شرين موراد ژنه كا سيه و پينج سالى.
٧٤. مه ميخان مه حمود سه ليم كچه كا ده ه سالى.
٧٥. گولى مسته فا ژنه كا حه فتى سالى.
٧٦. به سنا عه بدوللا يا بيست و پينج سالى.
٧٧. ئه سما موحه مه د ئه مين يا شپست سالى.
٧٨. زه لامه كئ دانعه مر ناڤى وى نه هاتيه زانين.

پاشكۆين ژماره (٢)(٥٧)

سۆريا گيان ..

ئهى وئنه كهى خنجيلهى جوان

هيشتا بهرگى رهش و تارم

له گهل گريه و شين و زارم

٥٧- ديدارا كه سايه تى دگهل بارزان مه لا خالد ل ١٣ى كانوونا دووئ ٢٠١٥ ل باژيرى هه ولير.

هېشتا چەكى تۆۋلەى شانم
بۆ كوردستان رىۆ داكانم
دانه نانهۋە و تازىه دارم
هەتا ماوم هەر زامارم
سۆرىا تو خوا تۆش وەك داكان
بە چىلكە و دار هاتىه سوتان
يان بە گوللەى دەستى بە عسى
گىانت كەوتە نىۆ مەترسى
دەپىم بلئ دلم تەقى.. شەھىدىكى چەند دل رهقى

پاشكۆين ژماره (۳)(۵۸)

وئنه يين شكه فتا ده كان:

ئەنجام

پشتى خاندنا قەكولينى قەكولەر گەهشته چەندىن ئەنجامان ژوان:

۱. كوشتارا دەكان ئىك ژ مەزنتىن تاوانانە ل دەر حەقى خەلكى بى گونەھ هاتىه كرن.
۲. دقنى كوشتارى دا ژن و زارووك ب ساخى هاتنه سووتن.
۳. ژبەر خەلكى گوندى بەرگرى ژ ئاخ و كوردىنيا خو كرن حكومهتى سزادان.
۴. ۋەك هەرچار دياربوو كو مەبەستا حكومهتا حزبا بەعس ژناف برنا كوردان بوو ب هە رىكەكا هەبىت.
۵. ئىك ژ ئەگەرىن روويدانا وى دزقرىت بو وى دوژمناتيا چەتەيىن هەركىيا بو خەلكى گوندى هەى.

لیستا ژێدهران

- ئیک: دیدارین هاتینه ئه نجام دان ژ لایین فه کوله ری فه
۱. بارزان مه لا خالد ل ۱۳ ی کانوونا دووی ۲۰۱۵ ل باژیرئ هه ولیر.
 ۲. بایزید عه لی یه حیا ده کانی ، ل گوندئ چه مه رزنا ، ل ناحیا قه سرۆک.
 ۳. هه مید ئه نوهر عه بدی ده کانی ل ۳ ی کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل گوندئ که ندئ ، ناحیا قه سرۆک.
 ۴. حمدی زبیر اسماعیل ده کانی ، ل ۳ ی کانوونا دووی ۲۰۲۱ ، ل گوندئ که ندئ ناحیا قه سرۆک.
 ۵. خالد شلی ل ۶ ی چریا دووی ۲۰۱۴ ل گوندی دووشیقان قه زا شیخان.
 ۶. خه لیل مه حمود سه لیم (خه لیل ده کانی) ، ل ۴ ی کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل ناحیا قه سرۆک.
 ۷. ده رویش ئیسماعیل سه فتی ، ل ۲۸ ی ئیلونا ۲۰۱۶ ، ل قه زا خه بات پارێزگه ها هه ولیر.
 ۸. دگه ل حاجی میرخان دوله مه ری ، ل ۲۹ چریا دووی ۲۹۱۴ ، ل هافینگه ها پیرمام.
 ۹. دگه ل موحه مه د که لحن ئاغا ریکانی ، ل ۲۹ ی نیسانا ۲۰۱۵ ، ل باژیرئ ده وکی.
 ۱۰. دیدارا که سایه تی دگه ل شه کر عه بدال شیخکی ، ل ۱۶ ی شوباتا ۲۰۱۵ ل باژیرئ ده وکی.
 ۱۱. دیدارا که سایه تی دگه ل فازل میرانی ل ۲۸ ب ته باخا ۲۰۲۱ ل هافینگه ها پیرمام.
 ۱۲. زوبه یر ئیسماعیل ده کانی ، ل ۳ ی کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل گوندئ که ندئ ناحیا قه سرۆک.
 ۱۳. فه تحی موحه مه د عه لی ده کانی ، ل ۳ ی کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل گوندئ چه مه رزنا ناحیا قه سرۆک.
 ۱۴. موحه مه د عه لی ده کانی ل ۳ ی کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل گوندئ چه مه رزنا ناحیا قه سرۆک.
 ۱۵. ئامینا عیسا عومه ر ده کانی ، ل ۳ ی کانوونا دووی ۲۰۲۲ ، ل گوندئ چه مه رزنا ناحیا قه سرۆک.
 ۱۶. ئه مین سه لیم عومه ر ، ل ۲۶ کانوونا دووی ۲۰۱۵ ل ده وکی.

دوو: به لافوکین پارتین سیاسی:

۱. چه ند به ره ره ک ژ ئه رشیفی مه کته با سیاسی یا پارتی دیموکراتی کوردستان.
 ۲. مژکره البارزانی الی هیئه الامم المتحده ، اواسگ تشرین الاول ۱۹۶۹ ، من ارشیف مکتب سیاسی الحزب الدیمقراگی الکوردستانی
س: بیرهاتنن که سوکی:
 ۱. ئیسفی سه عدویئ ئه مین (ئیسف ترک)، پشمه رگئ بئ سنوور (بیرهاتن) ، به رگئ ئیگن ، ده وک ، ب.س
 ۲. حاجی میرخان دۆله مه ری ، گه ران له دوای دادپهروه رییدا : دوکی تری شۆرش له کوردستان (۱۹۹۱-۱۸۴۳)،
ئاماده کردنی: نه ریمان تالیب ، به رگی دووه م ، کوردستان ، ۲۰۲۱.
- چوار: په رتووک:
- أ: په رتوکی ب زمانئ کوردی:

۱. فره نسو حه ریری ، بۆ ئه وه ی میژوو به جه واشه یی نه نوسرئ ، هه ولیر ، ۱۹۹۵
۲. هوژین مسعود سه رنی ، شوره شا ئیلونئ ل ده قه را به هدینان ۱۹۶۱-۱۹۷۵: فه کولینه کا میژووی ، زاخو ، ۲۰۱۸
۳. مسعود بارزانی ، بارزانی و بزوتنه وه ی رزگاریخوازی کورد : شورش ئه یلوول چ ۱۹۷۵-۹۶۱ ، به رگی سییه م ،

به شی دووهم ، ههولیر ، ۲۰۰۴.

۴. روژین چلبی منیر ، زاخو ۱۴ ی تیرمه ها ۱۹۵۸ - ۶ ی ئادارا ۱۹۷۵ : فه کولینه کا میژووویی - سیاسی ، زاخۆ ، ۲۰۱۸.
ب: پهرتوکیین ب زمانئ عه ره بی:

۱. علیاو محمد حسین الزبیدی ، العهد العارفین فی العراق ۱۹۶۳-۱۹۶۸ ، بغداد ، ۲۰۱۳
۲. کافم حیب ، لمحات من تاریخ عراق قرن العشرين العراق فی العهد الجمهوری : نهوچ و السقوگ الجمهوریه الرابعه فی العراق ۱۹۶۸-۱۹۸۰ ، الجزء الاول ، الكتاب الیامن ، اربیل ، ۲۰۱۳.
۳. سعد ناجی جواد ، العراق و المسأله الكردیه ۱۹۵۸-۱۹۷۰ ، لندن ، ۱۹۹۰ ، ص ۱۴۵.
۴. عبدالکریم فندی ، فصول من پوره ایلول فی کردستان العراق ، دهوک ، ۱۹۹۵ ، ص ۱۱۷.
۵. عصمت شریف وانلی ، کردستان العراقیه : هویه و گنیه دراسه فی پوره ۱۹۶۱ ، ترجمه سعاد محمد خچر ، السلیمانیه ، ۲۰۱۲.
۶. شکیب عقراوی ، سنوات المحنه فی کردستان : اهم الحوادپ السياسیه و العسکریه فی کردستان العراق ، ۱۹۵۸ ، ۱۹۸۰ ، اربیل ، ۲۰۰۷
پینج: روژنامه و گوڤار
أ: گوڤار :

۱. عه لی بهندی ، ژ بهر په رپه رین خویناوی قه ساپخانا ده کان خاله کا ره شه ب نافچاقین دوژمنافه ، گوڤارا مه تین ، چماره ۱۲۷ ، ته باخ ، ۲۰۰۲.
ب: روژنامه:

۱. جریده الجماهير ، العدد ۱۳۹ ، ۱۱ تموز ۱۹۶۳.
۲. جریده خهبات ، العدد ۵۱۴ ، تشرين الاول ۱۹۶۹.

مژبه دکان ۱۸ اب ۱۹۶۹ : فی ژاکره الناجیین

هوژین مسعود گاهر

مدیره تربیه دهوک

الملخص :

هناك چحایا فی كل الانتفاچات والپورات، فی پوره أیلول (۱۹۶۱-۱۹۷۵) مپل جمیع پورات العالم ففی اغلب آل حیان كان المدنیون چحایا تلك الهجمات التي تشنها الحكومه العراقیه، لكن هژه المره كانت مختلفه عن سابقتها اژ ان مدنی قریه ده کان، قتلوا فی الكهوف والمغارات حرقا وشنقا.

سیجیب البحپ عن العدید من الاسئله منها، ما اسباب هژه المجرزه؟ اچرار هژه المجرزه من جمیع الجوانب وما كانت تاپیراتها علی المنگقه لحد الان؟ ما المشاهد التي بقیت فی اژهان الناجیین؟ ما كانت محاولات قوات ئاکرئ وشیخان لپار ممن قاموا بالمجرزه؟ کیف كانت محاولات قیاده پوره أیلول لکی یصل صدی تلك المجرزه للعالم؟

الكلمات المفتاحیه: دکان ، جبل بیخیر ، مژبه ، چحایا ، بیشمركه ، ژكریات الالهالی، جاش .

Dakan massacre in august 18th 1969 in survivors mind

Ms. Hujeen Masoud Tahir

Directorate of education in the Duhok province

Abstract

There are victims in all revolutions and uprisings. Through Aylol Revolution (1957-1961) as all Revolutions around the world, therefore civilian people were victims of Iraqi regime military offensive, this time was different because civilian people from Dekan village burned alive in the cave.

In this research many questions will be answered, for instance what were the reason for this mass murder? what were the disadvantages in all aspects? What is it impact at this area today? What are the scenes remained in survivor's mind? What were the action taken by Akre and Shekhan force to take the revenge, what did revolution leader do to announce this mass murder?

Keywords: Dakan , Bikhir mountain , Genocide, Peshmarga , Chata , Memoir of people .